

Een uitgave van de Vereniging van eigenaren-bewoners van monumenten

Ledenexcursie naar
Kennemerland op
13 december 2008
Inschrijven nu mogelijk

Inhoud

<i>pagina</i>	
1	Voorwoord
1	Uitnodiging excursie Kennemerland
3	Verslag Algemene Ledenvergadering 2008 in Doesburg
8	Het verslag over 2007 van het Nationaal restauratiefonds
9	Modernisering van de Monumentenzorg MoMo
17	Ruzie met de Buren
19	Sfeerverslag Ledenexcursie naar Elburg en Doornspijk
21	Vragen van leden
22	Oproep Jachthuizen
23	Voor u gelezen
24	Stil gevaar of stilte voor de storm
27	Handboek Duurzame Monumentenzorg
31	Ignatius en Jan van Logteren

De foto's in deze uitgave zijn van: Ed Baak, Jan ten Sijthoff, Viola van Vossen-van Soest, Robert Weller.
Foto's omslag: René Dessing en Jan ten Sijthoff.

Voorwoord

Edward Munnig Schmidt, voorzitter

Het gaat goed met onze vereniging; het ledental heeft de grens van 400 overschreden en hoewel de ambitie van het bestuur aanmerkelijk verder reikt, met 50.000 plus monumenten mag dat ook, betekent de gestage uitbreiding van het aantal, een stimulans.

Dat onze vereniging nodig is wordt onderschreven door de aanbeveling van de Raad voor Cultuur in zijn advies aan minister Plasterk van OCW wat betreft de aanvraag voor subsidie door Erfgoed Nederland. Die laatste instelling is onder meer een voortzetting van stichting Nationaal Contact Monumenten (NCM) echter zonder de zogenaamde branche taken. De voornaamste branche taak, excuses voor het jargon, van NCM was de belangenbehartiging van het monumentenveld. Die uitte zich in het geval er nieuwe wetten, regels of uitvoeringsbesluiten werden gemaakt waarbij het NCM vaak geraadpleegd werd. Als dat niet gebeurde, de BRRM van 1988 is daar een voorbeeld van, dan kwam er meestal een vrijwel onwerkbaar regeling tot stand. De BRIM is ingevoerd zonder dat het NCM er voldoende in gekend werd en ook die is niet zonder problemen.

Uitnodiging: Ledenexcursie zaterdag 13 december 2008 te Kennemerland

De zevende ledenexcursie staat alweer gepland. Na interessante middagen te hebben beleefd in Utrecht, Amsterdam, Rivierenland, Groningen, Zuid-Limburg en Elburg/Doornspijk, verplaatsen we ons deze keer naar Kennemerland. Aan de rand van het Noord-Hollandse duingebied, in Heemstede en Santpoort-Noord, zullen we ons hart ophalen aan twee prachtige buitenplaatsen. Beide panden kennen een lange en rijke historie, waarover de gastgevers u graag zullen vertellen.

Zoals steeds betreft het de exclusieve openstelling van huizen van leden voor leden. Het maximum aantal deelnemers bedraagt 20. Deelname geschiedt in volgorde van binnenkomst van uw aanmelding. Om de privacy van uw gastheren- en vrouwen te waarborgen, kunt u zich voor deze ledenexcursie uitsluitend aanmelden via de penningmeester: 1info@bewoondbewaard.nl of 06-48964655. Zij voorziet u graag van alle gewenste nadere informatie.

Aan deze excursie zijn geen kosten verbonden. Uw enige verplichting betreft de begrijpelijke afspraak: aanmelden is komen.

Verslag van de Algemene Ledenvergadering 24 mei 2008 te Doesburg

Het is een zonnige dag. Na een korte wandeling vanaf de parkeerplaats door de historische binnenstad van Doesburg komen we bij De Waag. De leden van Bewoon Bewaard, meer dan 26, hebben zich rond 11.00 uur verzameld in de Hoge Zaal van De Waag.

1. Opening van de vergadering

Edward Munnig Schmidt heet iedereen welkom. De agenda wordt vastgesteld.

2. Ingekomen stukken en mededelingen.

De voorzitter deelt mee dat de Belastingdienst de Vereniging Bewoond Bewaard niet rekent tot de Algemeen nut beogende instellingen. Dat houdt in dat donaties aan de vereniging niet als een gift kunnen worden opgevoerd. Wel kan dat onder onderhoudskosten als belangenbehartigende instelling (type vakbond).

3. Notulen

De notulen, zoals gepubliceerd in Nieuwsbrief najaar 2007, worden goedgekeurd.

4. Recente ontwikkelingen op monumenten gebied.

De voorzitter doet verslag over de snelle uitbetaling door het NRF van onderhoudskosten via het Besluit Rijkssubsiëring Instandhouding monumenten, afgekort BRIM. Bij een aanvraag moet een periodiek instandhoudingsplan voor 6 jaar worden ingediend. Aanvragen (voor rijksmonumenten) kunnen worden ingediend tussen 1 april en 1 september in het jaar voorafgaande aan het jaar waarop het instandhoudingsplan betrekking heeft. Hij raadde aan om de aanvraag eenvoudig te houden en duidelijk de planning aan te geven van de uitgaven. Minister Plasterk wil de monumentenwet moderniseren, afgekort MoMo. Wij praten er in mee. De minister heeft 5 werkgroepen gevraagd om te onderzoeken wat de omslag van object- naar gebiedsgericht betekent voor o.a. de financiële systemen en voor het begrip monument. De mogelijkheden voor subsidie zijn nu per gemeente

Martinikerk Doesburg

In genoemd advies van de Raad voor Cultuur staat de volgende zinsnede: "Erfgoed Nederland is zich bewust van de scheiding van besteltaken en brachetaken en weet dat het zich, om serieus genomen te worden als onafhankelijk sectorinstituut, verre moet houden van belangenbehartiging."

Dat 'serieus genomen worden' is niet door het monumentenveld maar door de subsidiegever: OCW. Het citaat gaat verder: "Daarmee is voor monumentenzorg, archeologie en archiefwezen een lacune ontstaan. De Raad heeft er echter vertrouwen in dat andere organisaties die werkzaam zijn op de betreffende deelterreinen deze taak zullen oppakken."

Ziedaar een schone taak voor onze vereniging. Dat klemmt des te meer nu blijkt dat de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschappen en Monumenten (RACM) te kampen heeft met grote problemen. Op het ministerie van OCW zijn in wezen geen ambtenaren meer die ervaring op monumentengebied hebben.

Alles bij elkaar heeft het er veel van weg dat het algemene gevoel is dat monumenten (-eigenaren) decennia lang geholpen zijn en het nu maar zelf moeten uitzoeken.

Vanuit het oude NCM heeft zich een sectorplatform gemanifesteerd waarin vertegenwoordigers van verschillende grote monumentenorganisaties een plaats innemen. Dat platform heeft een adviestaak binnen Erfgoed Nederland waar nu slechts één persoon ten behoeve van monumenten werkt.

Dat platform worstelt met het feit dat het geen belangen van die organisaties mag dienen, maar praat in ieder geval wel mee in werkgroepen die de nieuwe monumentenwet mede gestalte geven. Uw voorzitter maakt deel uit van het platform en houdt daar een vinger aan de pols. In deze Nieuwsbrief vindt U een neerslag daarvan wat de financiële kant betreft.

Wat de minister binnenkort besluit is uiteraard niet bekend maar op 27 november zullen in Den Haag zijn keuzes bekend worden. Dan is er tijd om daar op te reageren. U ziet, meer dan genoeg reden om leden te werven voor onze nuttige vereniging.

Zaal kasteel Koppel.

verschillend, een ervaring die door verschillende leden van Bewoond Bewaard wordt bevestigd. In Doetichem gaf de gemeente subsidie voor schilderwerk aan een monument. Dit wordt ook gemeld uit Groningen: het beeldverbeteringsgeld. Zoals bekend kan via het NRF een laagrentende lening voor grotere onderhoudsklussen aangevraagd worden waarvoor de meeste provincies en enkele grote steden gelden gevoteerd hebben.

5. Financiële verslag over 2007

De kascommissie bestaande uit mevrouw M.J.E.W. van de Laar-den Ouden en de heer J. ten Sijthoff hebben de controle gedaan ten huize van de penningmeester Esther van Duijnhoven. De kascommissie spreekt complimenten uit over de systematiek die penningmeester gebruikt. Er volgt decharge van de penningmeester. Uit de vergadering wordt opgemerkt dat de commissie niet hoeft af te treden na een jaar.

De kascommissie is bereid aan te blijven voor de controle 2008, in 2009. Er wordt opgemerkt dat er twee decharges nodig zijn: De decharge van het bestuur voor het gevolgde beleid en decharge van de penningmeester voor het beheer van de penningen.

Esther van Duijnhoven licht de begroting toe voor 2008. De begroting wordt goedgekeurd.

Voor het gevoerde beleid wordt het bestuur door de vergadering gedechargeerd.

We zijn gegroeid tot 400 leden. Er zijn voor nieuwe leden voldoende schildjes in voorraad. We proberen tot 1000 leden te groeien, want zoals Edward Munnig Schmidt stelt: "We staan sterker met een groter aantal leden. We gaan per provincie leden werven"

De heer Brouwer uit Groningen merkt op dat het misschien zinvol is om per provincie sleutelfiguren te zoeken, die bekendheid aan onze vereniging kunnen geven.

In het verleden heeft gericht folderen door leden van de vereniging veel nieuwe leden opgeleverd. Actiepunt voor het bestuur.

6. Wat verder ter tafel komt

In de nieuwsbrief voorjaar 2008 werd op bladzijde 5, het blad "Herenhuis" besproken. Het blad richt zich op bewoners van monumenten of lezers die geïnteresseerd zijn in monumenten, de bouwhistorie en het huidige gebruik van een monument.

Twee leden van de redactie van "Herenhuis" zijn aanwezig op de Algemene Ledenvergadering: Didier van Det, uitgever en Veronique Helmink, hoofdredacteur.

Didier van Det vertelt over het ontstaan van "Herenhuis" In september 2007 is hij met Monique van Det, het blad begonnen: "uit passie". Via Google maakte hij kennis met onze vereniging. De doelstellingen van de vereniging komen erg overeen met wat ons met "Herenhuis" voor ogen staat: b.v. een artikel over monumentenglas, vragen van leden over de ontwikkelingen op monumentengebied.

Na een goede discussie, waarbij de eventuele nadelen worden genoemd, kristalliseert zich het volgende voorstel uit; algemene vragen passen goed in Herenhuis, meer specifieke vragen kunnen beantwoord worden in de Nieuwsbrief van Bewoond Bewaard. De vergadering kiest voor een pilot, een samenwerking van één jaar en evaluatie over een jaar.

7. Rondvraag en Sluiting

Er zijn geen vragen. De voorzitter sluit de vergadering en dankt onze leden in Doesburg voor hun goede zorgen en de organisatie.

Ledenactie

Als lid van de vereniging kunt u kennismaken met 'Herenhuis' en de eerste drie nummers ontvangen voor € 9,95. Aanmelden op www.herenhuis.nl en het abonnementsformulier invullen.

De referentiecode is BB0408.

Telefonisch aanmelden kan ook 0315-655911

Na de goed verzorgde lunch volgde **de Inleiding tot de geschiedenis van Doesburg door ir.C.J.A.Scheepers.**

Hij vertelde in welke staat Doesburg in 1960 verkeerde: een historische binnenstad met onbewoonbaar verklaarde huizen, met dichtgetimmerde ramen. Tijdens de daarop volgende stadswandeling, met bezoek aan huizen van leden, konden we het resultaat zien van het bewonderenswaardige Stadsherstel dat heeft plaats gevonden. Vanaf 1974 is de binnenstad van Doesburg als beschermd stadsgezicht aangewezen. Heel bijzonder is de nog lopende restauratie van een groot 16de eeuwse klooster.

De dag werd besloten met een bezoek aan kasteel Keppel, waar de leden van Bewoond Bewaard een buitengewone rondleiding kregen door de bewoners, baron en baronesse Van Lynden. Bij de inleiding ging baron Van Lynden in op de lange historie van kasteel Keppel. Daarna volgde een heel persoonlijke rondleiding door het altijd bewoond gebleven kasteel.

Voorzitter
E.Munnig Schmidt

Secretaris
U.Weller-Aussems

'Maria opten aelden grave' nu Mariengrave, Doesburg.

2007 Het verslag over van het Nationaal Restauratie Fonds

Edward Munnig Schmidt, voorzitter Bewoond Bewaard

Het NRF (Nationaal Restauratie Fonds) heeft zich ontwikkeld tot een van de belangrijkste pijlers van monumentenzorg. Als doorgeefluik van rijkssubsidies werkt het fonds efficiënt en als verstrekker van restauratiehypotheken voor zowel het rijk, de provincie Gelderland en zeven gemeentes: Den Helder, Deventer, Dordrecht, Leeuwarden, Rotterdam, Schiedam en Utrecht, werkt het voortvarend. Zoals bekend komen eigenaren van woonhuizen en van niet agrarische boerderijen in aanmerking voor een laagrentende NRF hypotheek bij groot onderhoud.

NRF Voorzitter mr. P. van Vollenhoven is een belangrijke steun bij het verkrijgen van overheidsfondsen voor de monumentenzorg. Bij de opening van de Open Monumentendag op 11 september i.l. in Deventer brak hij weer een lans voor het voteren van meer geld voor het wegwerken van de nog steeds bestaande restauratieachterstand. Ten behoeve van de instandhoudingssubsidie - het BRIM, nu € 40 miljoen groot, is nog € 18 miljoen nodig om aan de behoefte tegemoet te komen. Daarnaast wees hij terecht op het grote belang van de bijna 400 beschermde dorps- en stadsgezichten en pleitte hij voor meer officiële aandacht daarvoor. Monumenten gedijen immers het best in een monumentvriendelijke omgeving en daarom zijn die beschermde gezichten essentieel.

Dankzij de stortingen van het rijk is het *revolving fund* van het NRF voor hun hypotheken in 2007 gegroeid tot ruim € 241 miljoen. Het totaal bedrag aan financieringen kwam dat jaar op € 552 miljoen, waarvan de laagrentende hypotheken € 252 uitmaken en de gewone - marktconforme - € 192 miljoen.

Men weet het NRF wel te vinden. In 2007 kwamen er 20.000 telefonische vragen binnen en 5000, die per e-mail werden afgehandeld. Het NRF werkt in twee werkgroepen mee aan de modernisering van de monumentenzorg (MOMO gedoopt) en is ook daarmee een hooggewaardeerde steunpilaar voor het behoud van onze monumenten. Er werken 38 personen in het kantoor in Hoevelaken. Telefoonnummer van het NRF: 033- 2539439 en website: www.restauratiefonds.nl.

Modernisering van de monumentenzorg MoMo

Edward Munnig Schmidt, voorzitter Bewoond Bewaard

Minister Plasterk heeft in december vorig jaar het project modernisering monumentenzorg gelanceerd. Er zijn toen vijf werkgroepen geformeerd waarin ambtenaren van zijn ministerie, mensen van het NRF en bestuursleden van monumentenorganisaties zitting namen. De voor monumenteigenaren o.i. belangrijkste groep is de MoMo werkgroep Financiën, want bij dit soort exercities is bezuiniging allicht de achterliggende gedachte zoals hieronder ook zal blijken.

Sinds eind september 2008 is op website www.minocw.nl/documenten/rapportage%20financien.pdf te lezen wat de werkgroep Financiën aan de minister voorstelt. Degenen die het naadje van de kous willen weten kunnen het 49 bladzijden tellende rapport inzien of afdrukken. Het is de bedoeling dat de nieuwe wet in 2009 aangenomen wordt en per 1 januari 2010 in werking treedt. De minister kiest uit de rapportages wat hem het meest aanspreekt.

Schrijver dezes beperkt zich in dit artikel tot hoofdstuk 6 *Fiscale prikkels voor eigenaren van monumenten* en 7 *Aanbevelingen*. Tussen aanhalingstekens zal hij daaruit citeren. De eerste twee zinnen zetten de toon: "Fiscale faciliteiten vormen een belangrijk onderdeel van het financieringsstelsel voor rijksmonumenten. Uit diverse onderzoeken blijkt dat fiscale prikkels efficiënt en effectief zijn."

Punt 1. De inleiding behandelt de geschiedenis van de Aftrekregeling monumentenpanden, die in 1971 ontstond toen staatssecretaris Ferdinand Grapperhaus het eigenwoningforfait invoerde. Kamerlid Erik Jurgens diende daarop een motie in om monumenteigenaren tegemoet te komen, wat leidde tot de huidige regeling. "Hierbij is dus geen sprake van een bijzondere begunstigingsregel voor rijksmonumenten, maar van een correctie op het eigenwoningforfait, die conform het gelijkheidsbeginsel recht doet aan de veel hogere kosten van het onderhoud van een monumentenpand". Teneinde de discussie verder te kunnen volgen worden de regelingen geciteerd: "*Eigen woning rijksmonument (box 1)*". In dit geval is fiscaal aftrekbaar het saldo van de jaarlijks betaalde vaste lasten en onderhoudskosten indien en voor zover deze kosten de drempel overschrijden. De genoemde drempel is gerelateerd aan de WOZ en kent een maximum. In een

Kasteel Keppel.

jaar waarin alleen sprake is van vaste lasten zal er per saldo geen aftrek aan de orde zijn. Het komt er dan ook op neer dat alleen in jaren waarin onderhoudskosten worden gemaakt er sprake zal zijn van fiscale aftrek. De vaste lasten helpen dan met het grotendeels slechten van de drempel. In 2008 is die 0,75% van de WOZ met een maximum van € 13.300.

Verhuurde rijksmonumenten (box III).

Hier kunnen de onderhoudskosten in aftrek gebracht worden indien en voor zover deze de drempel van 4% van de WOZ van het verhuurde rijksmonument bij de aanvang van het belastingjaar. Er is geen maximum, d.w.z. bij een gemiddelde WOZ van het monument van € 388.000 zijn in enig jaar alleen de kosten aftrekbaar voor zover die meer bedragen dan € 15.520.”

NB Voor een park dat rijksmonument is mogen de onderhoudskosten boven de onlangs ingevoerde drempel afgetrokken worden. Die drempel wordt bepaald

door het bureau Monumentenpanden van de belastingdienst in Amersfoort samen met stichting PHB afhankelijk van eventuele gehele of gedeeltelijke openstelling van het park. Het laagst nu bekende drempelbedrag is € 3500.

NB Voor een rijksmonument in het ondernemingsvermogen gelden de voor ondernemers gebruikelijke aftrekregels.

Onder het hoofde “*Onderzoeksvragen*” komen belangrijke zaken aan bod en zijn ook de consideraties en de conclusies interessant. Bij het woord “opleveren” gaat het om besparingen voor het Rijk op de huidige regelingen.

1. Zal het wegnemen van de drempel jaarlijks onderhoud stimuleren en leidt dit vervolgens meerjarig tot een besparing [voor het rijk] op de aftrek?
2. Hoeveel levert het schrappen van de jaarlijkse vaste kosten op en weegt dat op tegen de drempel?
3. Wat levert maximaliseren van de jaarlijks af te trekken instandhoudingskosten op?
4. Wat is de nog benodigde financiële inspanning voor het wegwerken van de restauratieachterstand bij de objecten die bediend worden met een laagrentende lening via het restauratiefonds? Hoe verhoudt zich dat tot het jaarlijks beschikbare bedrag voor het verstrekken van leningen? Biedt dit ruimte voor het verhogen van het huidige maximum te verstrekken leningbedrag ad € 250.000 per object?

Overwegingen per vraag:

Ad vraag 1.

Op grond van consistente praktijkervaringen kan worden geconstateerd dat de drempel voor eigenaren van monumenten aanleiding is om onderhoudswerkzaamheden zoveel mogelijk op te sparen. Dit wordt gedaan om zo min mogelijk kostenaftrek te moeten missen als gevolg van de jaarlijkse drempel.

Bij box III [verhuurde] monumenten speelt dit nadrukkelijk omdat de drempel in dat geval niet is gemaximeerd en alleen onderhoudskosten aftrekbaar zijn. Dit uitstel van onderhoud resulteert om twee redenen tot hogere aftrek, namelijk enerzijds door de jaarlijkse prijsstijgingen en door het feit dat het onderhoud als gevolg van het uitstel meer omvat dan wanneer het regelmatig op jaarbasis zou zijn uitgevoerd. Met een wegvallen van de drempel zal het aantal aangiftes waarin kostenaftrek wordt geclaimd toenemen en als zodanig meer controle werkzaamheden kunnen opleveren voor de belastingdienst.

Conclusie

Een wegnemen van de drempel zal een wezenlijke stimulans vormen voor de uitvoering van geregeld onderhoud met name bij box III [verhuurde] rijksmonumenten. De stimulans om het monument goed te onderhouden

zal leiden tot meer tijdig onderhoud. Hierdoor wordt eventueel verdergaand verval en vervolgsschade voorkomen. Impliciet leidt dit dus tot lagere kosten en een lagere aftrekpost op termijn.”

Deze redenering heeft Bewoond Bewaard al vele jaren gehanteerd om te trachten de drempel omlaag te krijgen.

Ad vraag 2

De aan de eigen woning, box 1, gerelateerde vaste kosten die jaarlijks voor aftrek in aanmerking komen ....bij de IB bestaan uit:

Afschrijving ad 15% van het bruto eigenwoning forfait

Vaste eigenaarslasten zoals:

- * eigenaarsdeel OZB
- * premie opstal en brandverzekering
- * waterschapslasten
- * rioolrecht van het pand

Omdat belastingen en premies een directe relatie hebben met de WOZ kan per waardecategorie een gemiddeld % aan vaste eigenaarslasten berekend worden. Gemiddeld is 0.46% van de WOZ te kenschetsen als vaste eigenaarslasten.

De variatie hierin ligt tussen 0.69% en 0.4%.

Modelmatig lagen die vaste kosten voor 2005 op 23 miljoen.

De drempel voor aftrek is ook gekoppeld aan de WOZ. Voor box 1 was dat 0.8% (2005-2007) met in 2005 een maximum van € 12.500 tot € 13.100 voor 2007.

Modelmatig lag het totale drempelbedrag op € 28 miljoen in 2005.

Conclusie

De vaste aftrekbare kosten zijn altijd lager dan de huidige drempel. Bij een gemiddelde WOZ van een rijksmonument van € 388.000 is bij een drempel van 0.8% jaarlijks € 520 aan onderhoudskosten nodig om boven de drempel te komen. Bij een drempel van 0.67% is het aftrekbare bedrag gelijk aan dat van de drempel. Als de afschrijving niet meer aftrekbaar zou zijn dan ligt de drempel op 0.46%.

Aanbeveling

Schrap de vaste lasten als aftrekpost en verlaag de drempel evenredig. Dit leidt tot een aanzienlijke vereenvoudiging van de regeling en draagt bij aan tijdig onderhoud.”

Dit lijkt een aantrekkelijke gedachte en schrijver verneemt gaarne wat de lezer daarvan vindt.

Ad vraag 3

Het kabinet Balkenende heeft in 2007 duidelijkheid gegeven over de inzet van de structurele extra begrotingsmiddelen - oplopend van 25 miljoen in 2008 tot 100 miljoen in 2011 - voor de culturele sector. Bij de bestemming hiervan is een profijt-beginsel geïntroduceerd. Dat beginsel raakt ook de monumentenzorg. Van de uit-

eindelijk structureel in te zetten 100 miljoen zou wellicht een bedrag van ca. 30 miljoen voor monumenten beschikbaar kunnen komen, indien de sector in staat is 20 miljoen aan 'opbrengsten' te genereren c.q. te bezuinigen.

De ministeries van OCW en Financiën hebben eind 2007 gezamenlijk gezien of dit bedrag via een bezuiniging op de monumentenaftrek gerealiseerd kon worden. Het aftoppen van de fiscale monumentenaftrek leek hen daarvoor de geëigende weg.

Hierbij kan aangetekend worden dat dan per saldo de eigenaren van woonhuis-monumenten 'betalen' voor een verhoging van de subsidie van de overige monumenten.

Deze variant - hoewel wellicht niet wenselijk - is in 3 scenario's uitgewerkt:

A. Aftoppen aftrekbedrag

Door het aftoppen van het aftrekbare bedrag blijven de kleinere - onderhoudsgerelateerde - aftrekposten in stand en worden de grotere - restauratiegerelateerde - posten afgetopt. Bij een aftopbedrag van € 100.000 wordt € 10 miljoen bezuinigd. Om op € 20 miljoen te komen zou de aftopgrens op € 47.000 moeten liggen.

B. Aftoppen aftrekbedrag bij % van de WOZ/WEV

Een opbrengst [voor het rijk] van € 20 miljoen wordt bereikt bij een aftopgrens van ca. 11%. Bij een gemiddelde WOZ van € 390.000 betekent dat een aftopping bij € 42.900. Daarboven is niets aftrekbaar.

C. Drempel % van de WOZ verhogen.

Bij het verhogen van de bestaande drempel met een % van de WOZ zou de drempel met iets minder dan 2.9 moeten worden vermeerderd om op € 20 miljoen te komen.

Gevolg van dit scenario is natuurlijk dat mensen met lagere aftrekbedragen niet meer aan aftrek toekomen. Daarmee wordt vooral de doelstelling van regelmatig onderhoud ernstig belemmerd.

Conclusie

De scenario's A en B treffen vooral restauratieprojecten. De negatieve invloed op het uitvoeren van onderhoud is geringer. In scenario C is het omgekeerd. Grote restauraties zouden voor een deel aftrek als onderhoudskosten genieten terwijl de kleinere onderhoudswerkzaamheden gespeend blijven van enige aftrek.

Uit cijfers van de Belastingdienst Bureau Monumentenpanden (BBM) blijkt dat bijna 60 % van de ingediende aanvragen betrekking heeft op bedragen boven de € 50.000. Aftoppen tot € 47000 of € 42.900 betekent dus een grote ingreep in de werking van het fiscale .... subsidiestelsel.

Aftoppen of een hogere drempel leidt dus tot ongewenste effecten.”

Hier is nog aan toe te voegen dat de onderhoudskosten nog steeds sterk stijgen en de ervaring leert dat dit soort bedragen al snel achterhaald is.

Vraag 4 gaat over de situatie van het merendeel van de woonhuismonumenten.

Ad vraag 4

"In 1993 is de doelstelling geformuleerd om tot een restauratiewerkvoorraad te komen van 10%, die is in zicht." Alleen bij boerderijen, en een aantal ex-boerderijen, die ook via het NRF een lening kunnen krijgen, is nog een inhaalslag te maken. Boerderijen met een agrarische functie hebben een restauratieachterstand van 44%, ex-boerderijen een van 29.2%. Hoeveel middelen zijn dan nodig voor boerderijen die een NRF lening kunnen aanvragen? Zij krijgen geen subsidie. De overige tekst is niet zo relevant hier.

Er wordt tot slot opgemerkt: "Ca. 10% van de aanvragen wordt geconfronteerd met het maximale leenbedrag van € 250.000 per object. De ervaring leert dat dit door eigenaren als uiterst onplezierig wordt ervaren, maar dat het nauwelijks tot geen invloed heeft op het doorgaan van de restauratie. Ook met de lagere lening wordt het restauratie project uitgevoerd."

Conclusie

De omvang van het revolving fund [van het NRF] biedt naar de huidige inzichten geen ruimte om de bovengrens van de leningen te laten vervallen. Wel wordt een aanpassing van het bedrag naar € 300.000 per object voorzien.

Punt II. BTW tarief

Sinds 2000 geldt het 6% tarief van de BTW voor schilder- en stucadoorswerk aan particuliere woningen die tenminste 15 jaar oud zijn, monumentaal of niet. Die regeling eindigt in 2011 als er geen actie genomen wordt. Het is een zaak van de Europese Unie, omdat die gefinancierd wordt uit de BTW. EU commissaris Laszlo Kovacs stelt voor alle renovatie, bouw, onderhoud of schoonmaakwerk in de bouwsector onder dat lage tarief te brengen. In het rapport wordt in overweging gegeven het 6% tarief in te voeren voor alle bouwwerkzaamheden aan beschermde monumenten. Hoewel niet zo gezegd kan aangenomen worden dat ook niet rijksmonumenten, evenals nu, daaronder zouden vallen.

Hoofdstuk 7 Aanbevelingen voor een nieuw financieringsstelsel.

De werkgroep komt tot 33 aanbevelingen; daarvan worden hier de o.i. voor Bewoond Bewaard leden meest relevante geciteerd:

4. Geef op korte termijn opvolging aan de uitkomsten van de BRIM evaluatie.

Daarbij dient vooral een oplossing gevonden te worden voor de ingewikkelde aanvraagprocedure, de 'doorgesloten' controlemechanismen en de te lage bedragen als gevolg van de maximale subsidiabele kosten.

Bij de ontwikkeling van regels dient primair te gelden: *keep it simple!*

Behoudt de fiscale aftrekfaciliteit voor rijksmonumenten (art 6.1 wet IB 2001 jo; art. 6.31 wet IB 2001) als onlosmakelijk onderdeel van het financieringsstelsel voor de monumentenzorg.

- Stimuleer de uitvoering van periodiek onderhoud door het vereenvoudigen van de aftrekregeling door: Het laten vervallen van de drempel (box I en III) met name in de gevallen die onder box III resoreren

Of

b) Het elimineren van de aftrek van de vaste lasten (speelt alleen bij eigen woning box 1) onder gelijktijdige afschaffing/verlaging van de drempel."

De belangrijkste conclusie uit het misschien wat taaiere bovenstaande stuk is dat de aanbeveling van de werkgroep is het handhaven van de effectief gebleken aftrekregeling van onderhoudskosten. Dat is ook waar door Bewoond Bewaard in alle discussies steeds op gehamerd is.

Ten slotte komt de werkgroep Financiën met de aanbeveling om belasting te gaan heffen op leegstand van monumenten ten einde herbesteding te bespoedigen. Naast de werkgroep Financiën zijn de overige vier aan het werk met Kwaliteitszorg, Ruimtelijke ordening, Bestuurlijke verhoudingen en Instrumentarium. Bij Kwaliteitszorg is het tot een nieuwe definitie van het begrip monument gekomen: "Een object, ensemble of gebied dat nut en betekenis heeft op grond van ruimtelijke, culturele of symbolische waarde."

Die werkgroep wil het verschil tussen rijks- en gemeentelijke monumenten laten vervallen.

Dat lijkt nauwelijks haalbaar bij het ministerie van Financiën als de aftrekregeling voor onderhoudskosten van rijksmonumenten behouden blijft zoals de werkgroep Financiën voorstaat. Zou dat toch doorgezet worden dan is de kans groot dat er een scheiding komt in soorten monumenten: grote en kleine. Wat dan groot is en wat klein, is aan een Salomon om te oordelen. De werkgroep stelt vervolgens dat de gemeenten de voornaamste bestuurslaag moeten vormen wat betreft vergunningen, aanwijzingen en afvoering van de lijst. De groep Bestuurlijke verhoudingen vindt dat de verdeling van verantwoordelijkheden de volgende zou moeten worden: Het Rijk gaat over beleidskaders, geld en kennis, de Provincies over gebiedsgerichte cultuurhistorie en de gemeentes over objectgerichte zaken. Citaat: "Zo'n verdeling vereist een behoorlijk interbestuurlijk toezicht en een financiële aansturing die is gebaseerd op het overdragen van verantwoordelijkheden, vertrouwen en geld." Meer een wensdroom lijkt het dan mogelijke realiteit. De werkgroep Instrumentarium zegt dan ook: "Op het gebied van procedures kan...nog veel verbeterd worden en zijn wij nog ver verwijderd van maatwerk."

Bewoond Bewaard wenst minister Plasterk en zijn beleidsmedewerkers veel wijsheid. (Nieuwsbrief RACM jg. 3, nr. 6, blz. 08-09. Gratis op te vragen bij info@racm.nl of 033 4217456.)

Ruzie met de burens?

Mr Lex de Jager, bestuurslid Bewoond Bewaard

Wanneer u als eigenaar van een monumentaal pand uw monument wilt verbouwen bent u verplicht bepaalde vergunningen aan te vragen. Deze vergunningen leggen doorgaans zware eisen aan de verbouwing te stellen.

De Monumentenwet beoogt de monumenten in hun huidige staat te bewaren. Het is dan ook verboden om zonder vergunning een beschermd monument af te breken, te verstoren, te verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen of een beschermd monument te herstellen, te gebruiken of te laten gebruiken op een wijze, waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.

Stel nu dat u heeft vernomen dat uw buurman zijn huis wil verbouwen. Hij is, net als u, bezitter van een mooi monumentaal pand. Hij zal derhalve eveneens een vergunning moeten aanvragen voor de verbouwing van zijn monument.

Bij u leeft echter de vrees dat de verbouwing eventueel nadelige gevolgen voor de monumentale waarde van uw pand zou kunnen hebben. Van belang is dus

of bij de verlening van de vergunning aan uw buurman ook gelet wordt op de belangen van uw monumentale pand.

Uit een uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State blijkt dat bij de besluitvorming in het kader van de vergunning niet gelet hoeft te worden op de gevolgen daarvan voor uw monument.¹ Er wordt slechts gekeken naar de belangen van de aanvrager en de belangen van zijn beschermde monument. De verbouwing van het belendend monument heeft derhalve mogelijk als gevolg dat uw pand in zijn monumentale waarde wordt aangetast. Bestuursrechtelijk kunt u hier echter niets uitrichten.

Staat u, als eigenaar van een monumentaal pand, nu met lege handen bij dergelijke verbouwingen op het belendende terrein? Dat is gelukkig niet het geval. De Hoge Raad heeft uitgemaakt dat het bouwen op basis van een rechtsgeldig verleende vergunning niet uitsluit dat er sprake kan zijn van een onrechtmatige daad jegens derden.²

Kortom, wanneer u de monumentale waarde van uw pand wilt beschermen tegen een verbouwing van een buurpand, die gevolgen heeft voor de monumentale waarde van uw pand, biedt een beroep op onrechtmatige daad wellicht uitkomst. Op basis hiervan kunt u in kort geding bij de burgerlijk rechter vorderen dat met de bouw op straffe van een dwangsom geen aanvang gemaakt wordt.

Nieuw Bestuurslid Op de door het bestuur algemeen gestelde vraag of een van de leden zijn juridische kennis te dienste zou willen stellen van de vereniging heeft mr. A.J.F. de Jager, die zich heel toepasselijk Lex laat noemen, positief gereageerd. Daarvoor is het bestuur hem zeer erkentelijk. De heer De Jager maakt deel uit van Van Till advocaten aan de Lairessestraat te Amsterdam, die veel zaken hebben in de overheidssfeer. Hij draait inmiddels mee in het e-mailcircuit waarbij een vraag, die ons meestal per e-mail gesteld wordt, een achttal experts op verschillende gebieden bereikt. Hun antwoorden gaan naar het secretariaat, die één antwoord formuleert voor de vraagsteller. Streven is om de vraag binnen enkele dagen, maximaal binnen een week, te beantwoorden. Voor de duidelijkheid dat is gratis. Voor echt juridisch of ander meer tijdvergend bijvoorbeeld bouwkundig advies dient betaald te worden.

Sfeerverslag Ledenexcursie naar Elburg op 5 juli 2008

Ulrike Weller-Aussems secretaris Bewoond Bewaard

Gruithuis

De ontvangst in Elburg vond plaats in het huis van de Historische Vereniging Arent Thoe Boecop, waar de leden van BB werden onthaald op koffie en een 'botje', een traditioneel gebak in de vorm van een visje. Willem van Norel, onze gids in Elburg vertelde over het vissersstadje met grote kennis van zaken. Elburg heeft een bijzondere rechthoekige plattegrond. Na de orkaan van 1362 en de grote watervloed van 1367 besloot de hertog van Gelre, Willem van Gulik om de stad te verplaatsen. Hij gaf daartoe opdracht aan zijn rentmeester Arent Thoe Boecop om een plan te maken voor de nieuwe stad. Binnen 4 jaar tijd was de stad klaar en de plattegrond van Elburg is onveranderd gebleven. Willem van Norel beschreef het harde leven van de vissers. Toonde ons de kleine huisjes waar grote vissersgezinnen hadden gewoond. Er bleven altijd leden van het gezin aan boord slapen wegens plaatsgebrek. We zagen een touwslagerij in volle werking.

Sjoel in Elburg

Vroeger woonden 17 joodse gezinnen in Elburg. Na de oorlog keerden weinig joden terug. In de Sjoel van Elburg is een prachtig museum ingericht. Het is een verhalenmuseum: bewoners en overlevenden vertellen over hun leven van vroeger in Elburg. Het museum is een bezoek waard. Ze hebben een prachtige internetsite: www.sjoelburg.nl

Huus op de Bargaen

Na een korte - voor sommigen onder ons - puzzelrit kwamen we bij het 'zoomhuisje' van Viola van Vossen-van Soest zoals beschreven in de vorige nieuwsbrief. Het was ontroerend om te zien. Maar tegelijkertijd maakte het de hardheid van het leven van toen duidelijk. Het daglonershuisje, met riet* bedekt, was bedoeld voor twee gezinnen. Rondom het huisje lage kleine akkertjes.

Viola heeft er prachtig over verteld hoe haar moeder deelnam aan het leven van de buurtschap: de feestdagen en de begrafenis.

Te voet liepen we over een bospad naar het stijlvolle zomershuis "Huis op de bergen", waar we werden onthaald met de heerlijkste dingen. We namen afscheid van Viola van Vossen en Willem van Norel, die deze excursie een heel persoonlijke kant hebben gegeven.

* We stonden verbaasd te kijken naar de bedrijvigheid van de insecten op het rieten dak. Els Joosse, biologe, stuurde bericht over de aard van de wespjes:

"De kleine zwarte wespjes op het lieve huisje van Viola waren waarschijnlijk zogenaamde bladluisdoders. De wespjes leggen hun eitjes in de rietstengels van het dak op een verlamd bladluisje, waarop hun larven ontwikkelen. Ik gebruik nog even met nadruk het woord waarschijnlijk, want deze groep dieren is uitermate ingewikkeld om te determineren ook voor kenners en ik heb ze niet precies kunnen bekijken. Zij behoren tot de graafwespen, want de meeste soorten uit die groep graven holletjes in de grond en leggen daarin hun verlamde prooi zoals spin, vlieg, rups, sprinkhaan en veel andere insecten. Zij verlammen hun prooi met gif via een angel, zodat deze "vers" blijft. Er zijn meer soorten die zoiets doen en in sommige tuincentra speelt men hierop in en verkoopt men zo genaamde insectenhôtels, bestaande uit takjes en stukjes hout en riet met holtes van verschillende diameter, waarin elke soort een voorkeursplekje kan zoeken. De holtes worden keurig afgedicht en worden door de daarin ontwikkelde nieuwe generatie weer opengemaakt."

Vragen van Leden

In deze rubriek wordt een selectie van deze vragen gepubliceerd, die voor alle leden interessant kunnen zijn. Wekelijks ontvangen wij via de internetsite van Bewoond Bewaard juridische, bouwtechnische, historische en fiscale vragen van onze leden, maar ook van bezoekers.

Vraag: Dit is een vraag naar bouwkundig/technisch advies. Ik bewoon een 17e eeuws grachtenpand. De gevel aan de achterkant en van de patio is wit geverfd, de voorgevel is geteerd. De verf begint te bladderen.

Hoe kom ik erachter of het nodig is om de gevel(s) opnieuw te verven of dat het ook mogelijk is om de achtergevels, net als de voorgevel, te teren of gewoon steen te laten? Hoe kom ik verder aan een goed betrouwbaar schildersbedrijf met verstand van (monumenten-)zaken?

Antwoord: Bureau monumentenzorg van de Gemeente Amsterdam, afgekort BMA, "De Bazel", Herengracht 482, 1017 CB Amsterdam. Tel: 020 2514900 is wat dit soort vragen betreft het juiste adres.

email: bma@bma.dmb.amsterdam.nl

Voor specifieke vragen zijn Monumenten Adviseurs bereikbaar tussen 9.00 en 10.00 uur.

Vraag: Is de aanleg van een complete c.v.-installatie fiscaal aftrekbaar in een woning die rijksmonument is?

Zou een centraal ventilatie systeem aftrekbaar zijn?

Antwoord: Overleg vooraf met de fiscus. Als u kunt aantonen dat de installatie nodig is ter instandhouding van het monument zou deze aftrekbaar kunnen zijn.

Vraag: wat is de regenzijde van het huis dit ivm ophangen van vogelhuisjes.

Antwoord: de heersende windrichting in Nederland is zuid-west. Gebruikelijk rekent men als regenzijde van een huis de westkant. Zuidwest is nog iets erger.

OPROEP JACHTHUIZEN

Laatst gaf één onzer leden aan graag in contact te willen komen met andere leden, eigenaren-bewoners van jachthuizen en jachtopzichterwoningen. Als vereniging konden wij hieraan geen gehoor geven, omdat wij dergelijke informatie tot voor kort niet opnamen in de ledenadministratie. Eigenlijk is dat jammer. Wij zouden juist heel graag willen weten welke typen woonhuismonumenten wij als vereniging vertegenwoordigen!

Indien u wilt, vertelt u ons dan:

- het bouwjaar
- het type woning
- de stijl waarin het gebouwd is (eventueel)
- de naam van het pand (eventueel)

U kunt uw gegevens o.v.v. uw naam en plaatsnaam schrijven of mailen naar: penningmeester@bewoondbewaard.nl

Vereniging Bewoond Bewaard
p/a Brouwersstraat 3
6658 AD Beneden Leeuwen

Faxen kan ook: 0487-592716

Het bestuur houdt zich van harte aanbevolen. Uiteraard zullen wij de gegevens vertrouwelijk behandelen en in de ledenadministratie opnemen. Uit privacy oogpunt zullen uw gegevens nooit aan andere leden of derden doorgespeeld worden zonder uw schriftelijke toestemming.

Bewoners/eigenaren van jachthuizen en jachtopzichterwoningen worden bij uitstek gevraagd te reageren.

Stil gevaar ofwel stilte voor de storm

Ulrike Weller-Aussems, secretaris Bewoond Bewaard

Sinds 1978 bewonen wij een grachtenhuis met tuin. De tuin was zeer schaduwrijk. Op de erfscheiding stonden aan de zuidkant en aan de westkant in totaal vier bomen: twee esdoorns en twee beuken. In de herfst werden wij verrast door een grote heksenkring van honingzwammen. Deze heksenkring

verplaatste zich, liep door over het pad. De paddestoelen kwamen op tussen de stenen. Ik wist dat de honingzwam vooral op boomstronken voorkwam en aangetast hout in het bos opruimde. Het ondergronds groeiende mycelium kan zeer uitgestrekt zijn. De esdoorns zagen in de loop van de jaren er steeds slechter uit: minder blad, meer dode takken.

Op de verjaardag van onze oudste dochter 26 februari 2002, een enorm gekraak. De esdoorn was bij flinke wind omgewaaid en deels op ons huis gevallen. De kroon tot in de buurtuinen. De achtergevel van het tuinhuis was ernstig beschadigd, de schuttingen en de aanwezige tuinbank was geplet. Een gemetselde tuinmuur waar de boom tegen leunde was in onze tuin gevallen.

Verzekering

De schade werd geregeld. Maar de buurman moest de omgewaaide boom en de tuinmuur opruimen. Dat had meer voeten in aarde. We waren echter erg ongerust geworden en hebben toen Pius Floris ingeschakeld om een onderzoek te doen naar de omgewaaide esdoorn en naar de nog staande esdoorn.

De boomtechnisch adviseur van Pius Floris constateerde:

“Aan de stamvoet zijn de rhizomorfen van honingzwam (Armillaria Mellea) aangetroffen. Deze saprofyt veroorzaakt in eerste instantie wortelrot en kan later ook de stamvoet aantasten. Het feit dat deze rhizomorfen op de stamvoet werden aangetroffen impliceert dat deze houtparasitaire schimmel al een aantal jaren op de boom voortwoekerde. De aantasting is duidelijk in het wortelgestel terug te vinden. De boom naast de onderzochte boom vertoont hetzelfde beeld”

Met een tweede rapport opgemaakt in 2003 over de nog staande eveneens aangetaste esdoorn hebben we de buurman kunnen overtuigen, dat kap noodzakelijk was.

Pius Floris: ‘Het naastgelegen kantoor bevindt zich in het risicogebied. Daar er in dit kantoor doordeels gewerkt wordt is de kans op letselschade groot. Wij raden u om de boom op korte termijn te verwijderen’

Weer honingzwam

In september 2008 kwam er vervolg op het bomenleed: Een van de twee prachtige beuken aan het einde van de tuin is omgewaaid bij een flinke wind, niet eens storm. Gelukkig zo omgewaaid dat alleen de schuttingen en de rozenbogen vernield werden en niet onze “arbour” een overdekt tuinbankje.

Binnen een week groeiden prachtige honingzwammen in het ontstane gat door de ontworteling. De overgebleven beuk begint zichtbaar ernstig te hellen. Bij aantasting van de wortels door honingzwam is er geen vliegende storm nodig om toch om te waaien.

We hebben de expert van de gemeente ingeschakeld om onze buurman te overtuigen dat ook de overgebleven beuk gevaar oplevert.

Voor U gelezen:

Baatbelasting

Ook een monumenteigenaar in dorp of stad kan geconfronteerd worden met een aanslag voor baatbelasting.

Baatbelasting kan door gemeenten geheven worden in het geval dat in de naaste omgeving van een pand vanwege de gemeente investeringen zijn gedaan ten behoeve van bijvoorbeeld wegen, riolering, straatverlichting, parkeergarages en winkelgebieden.

Voorwaarde is dat de baatbelasting in verhouding staat tot het profijt dat de eigenaar krijgt van de investering.

Ligging, oppervlakte en gevelbreedte zijn maatstaven voor de verdeling van de kosten over de betrokken panden. Een betere bereikbaarheid kan ook een maatstaf zijn, maar een slechtere evenzeer. Nadelen van dit soort investeringen voor het betrokken pand dienen afgewogen te worden tegen voordelen en kunnen leiden tot vermindering van de belasting of zelfs tot ontbindend-verklaring daarvan. Het is daarom aan te bevelen om goed te overwegen na ontvangst van een aanslag voor baatbelasting of het maken van bezwaar daartegen bij de belastingrechter geen kans op succes zou kunnen hebben. (Steengoed, 6de jg., nr. 5, blz.31) EMS

Mogelijke subsidie voor groen

Voor het eerst is in de begroting van OCW voor 2009 ten behoeve van behoud van groene en archeologische monumenten samen € 1 miljoen gereserveerd. Dit zou oplopen tot € 4 miljoen in 2011. Of dat mooie toekomstperspectief houdbaar is onder de huidige omstandigheden staat te bezien, maar er is een verheugend begin gemaakt.

Er zijn 1250 groene monumenten in den lande. Het gaat, afgezien van buitenplaatsen, om begraafplaatsen, boerenerven, stadsparken en kloostertuinen. Al die gebieden dienen de status van rijksmonument te hebben om voor subsidie in aanmerking te komen. Echter voordat voor die groene monumenten subsidie kan worden aangevraagd moet eerst het BRIM aangepast en moet er met het ministerie van LNV overleg gepleegd worden. Voorshands gaat die miljoen dus naar archeologische monumenten. (Nieuwsbrief RACM jg.3, nr. 6, blz. 02). EMS

Handboek Duurzame Monumentenzorg

Handboek Duurzame Monumentenzorg

Theorie en praktijk van duurzaam monumentenbeheer

rijksdienst voor
archeologie,
cultuur, landschap
en monumenten

VR0M

Rijksgebouwdienst

Middeleeuws huis aan de Muurhuizen in Amersfoort. We zien vele sporen van opeenvolgende veranderingen van vensters in afmeting en plaats. Metselwerk uit al die veranderingsperiodes vertelt de letterlijk en figuurlijk 'bewogen' aanpassingsgeschiedenis van dit huis dat in materie en ook functioneel de grote 'souplesse' van oudere gebouwen illustreert.

In september verschijnt het Handboek Duurzame Monumentenzorg. Een unieke uitgave in zijn soort.

Voor het eerst is er een handboek dat verschillende strategieën behandelt die een positief effect hebben op zowel duurzaamheid als monumentenbehoud. Het boek van SBR informeert en inspireert, met suggesties, aanwijzingen en een groot aantal praktijkvoorbeelden.

Monumenten zijn gebouwen waar we als gemeenschap bijzonder aan gehecht zijn. Omdat we ze mooi vinden, omdat ze grote wetenschappelijke betekenis hebben als gebouw of constructie of omdat zij een gebeurtenis of feit in herinnering houden waar wij belang in stellen. Gezamenlijk kenmerk van die monumenten en andere historische gebouwen is dat zij een zekere leeftijd hebben.

Monumenten gaan dus een flinke tijd mee. Voor een deel is er tamelijk grote zekerheid over hun voortbestaan. Monumenten hebben in hun lange bestaan vaak tal van functies vervuld. Met die twee bijzondere eigenschappen - een hoge levensduurverwachting en gebleken gebruiksflexibiliteit - zijn monumenten niet alleen interessant voor de cultuurliefhebber, maar ook voor de 'duurzaam bouwer'. Voor beiden geldt dat zij ons cultuurbezit zo willen beheren, dat

Handboek Duurzame Monumentenzorg

Per definitie is een monument een duurzaam gebouw.

Het begrip duurzaamheid is echter allang niet meer beperkt tot alleen het instand blijven. Het zuinige en doelmatige gebruik van energie om het gebouw te kunnen bewonen, het gebruik van de juiste materialen en technieken bij het onderhoud en het bewuste gebruik van het bouwwerk zijn bepalend voor de mate van duurzaamheid die we in de huidige terminologie gebruiken.

Voor het eerst is er nu een handboek dat verschillende strategieën behandelt die een positief effect hebben op zowel duurzaamheid als monumentenbehoud. Het boek van SBR informeert en inspireert, met suggesties, aanwijzingen en een groot aantal praktijkvoorbeelden. Monumenten gaan lang mee. Voor een deel is er tamelijk grote zekerheid over hun voortbestaan. Monumenten hebben in hun lange bestaan vaak tal van functies vervuld. Met die twee bijzondere eigenschappen - een hoge levensduurverwachting en gebleken gebruiksflexibiliteit - zijn monumenten niet alleen interessant voor de cultuurliefhebber, maar ook voor de 'duurzaam bouwer'. Voor beiden geldt dat zij ons cultuurbezit zo willen beheren, dat onze nakomelingen de mogelijkheid hebben om hiervan te genieten en gebruik te maken.

Gaat het in de monumentenzorg om maximaal behoud en levensduurverlenging van het gebouw en de materialen waaruit het is opgetrokken, bij duurzaam bouwen gaat het onder meer om zuinige omgang met grondstoffen en hergebruik van materiaal. Die ambities lijken erg veel op elkaar.

Handboek Duurzame Monumentenzorg biedt inzicht en instrumentarium op weg naar duurzame monumenteninstandhouding. Of u nu restauratiearchitect, aannemer, gebouwbeheerder of gewoon liefhebber bent.

Een bizarre 'isolatieronde' in de zeventiende-eeuwse kap van een topmonument. Dakkapelwanden en kieren onderaan de kapvoet zijn volgeschuimd met PUR. Maar de beglazing van het raam is in enkelglas en de dakhuid is ongeïsoleerd gebleven. Er is geen enkele energetische winst geboekt en de kapconstructie zal binnen enkele decennia zijn aangetast door houtrot. Foto Taco Hermans.

onze nakomelingen de mogelijkheid hebben om hiervan te genieten en gebruik te maken.

Gaat het in de monumentenzorg om maximaal behoud en levensduurverlenging van het gebouw en de materialen waaruit het is opgetrokken, bij duurzaam bouwen gaat het onder meer om zuinige omgang met grondstoffen en hergebruik van materiaal. Die ambities lijken erg veel op elkaar.

De doelstellingen van monumentenzorg en duurzaam bouwen hebben strategische en inhoudelijke overeenkomsten, maar tot nu toe zijn die parallellen niet als kansen benut. Dit boek brengt daar verandering in en vult die leemte. Handboek Duurzame Monumentenzorg biedt inzicht en instrumentarium op weg naar duurzame monumenteninstandhouding. Of u nu restauratiearchitect, aannemer, gebouwbeheerder of gewoon liefhebber bent. Het handboek is tot stand gekomen in samenwerking met de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten en Rijksgebouwendienst (Ministerie van VROM) en is vanaf september leverbaar voor de prijs van € 125,- exclusief BTW. (DdV)

Handboek Duurzame Monumenten bestellen met korting.

Het handboek kost bij de uitgever € 125,- excl. BTW en verzendkosten per stuk. Leden en belangstellenden kunnen het boek via de vereniging bestellen voor maximaal € 100,- excl. BTW per stuk. Hoe meer leden het boek bestellen, hoe hoger de korting. Meldt u aan via 1info@bewoondbewaard.nl onder vermelding van het aantal boeken dat u wenst te ontvangen. Let op: deze actie is geldig tot 10 december 2008, dus wees op tijd.

Ignatius en Jan van Logteren

Voor degenen die meedoen met de najaarsexcursie naar het Kennemerland is zeker van interesse wat over een aantal beelden en monumenten staat in het boek "Ignatius en Jan van Logteren beeldhouwers en stuc kunstenaars in het Amsterdam van de 18de eeuw". Vader en zoon Van Logteren, geboren in respectievelijk 1685 en 1709, hebben een belangrijk stempel gedrukt op de beeldhouwkunst in Amsterdam en op de buitenplaatsen van Amsterdammers in wijde omgeving in de eerste veertig jaar van de 18de eeuw. De vaak zandstenen maar ook wel marmeren beelden en siervazen, stonden meestal buiten in de tuinen en parken. Binnen in de huizen decoreerden zij gangwanden en -plafonds, trappenhuizen, kamer plafonds en haardpartijen in marmer en met figuratief stucwerk. Deuren en lambrizeringen werden met uitbundig houtsnijwerk versierd. Zij werkten in de Lodewijk XIV stijl, zoals Daniel Marot die uit Frankrijk had geïntroduceerd in 1712 met zijn gegraveerde voorbeelden. Vanaf 1737 werkte zoon Jan ook met rocaille motieven.

Ariadne, tuinbeeld, door Jan van Logteren, park Huis te Manpad, Heemstede.

*Apollo, borstbeeld door
Ignatius van Logteren,
verblijfplaats onbekend.*

Colofon

Uitgave van de Vereniging Bewoond Bewaard
Postadres: Herengracht 474, 1017 CA Amsterdam
Telefoon secretariaat: 020 6238095/ 06 54705427
Postbankrekening: 4258170
www.bewoondbewaard.nl

Bestuur en Redactie:

E. van Duijnhoven, *penningmeester*
E. Munnig Schmidt, *voorzitter*
U. Weller-Aussems, *secretaris*
D. de Vilder, *lid*
Mr L.de Jager, *lid*